שמשכים ומעריב עליהן לבית המדרש רבה

אמר במי שמשחיר פניו עליהן כעורב רבא

אמר במי שמשים עצמו אכזרי על בניו ועל

בני ביתו כעורב כי הא דרב אדא בר מתנא

הוה קאזיל לבי רב אמרה ליה דביתהו ינוקי

דידך מאי אעביד להו אמר לה מי שלימו

קורמי באגמא י ומשלם לשונאיו אל פניו

להאבידו א"ר יהושע בן לוי אילמלא מקרא

כתוב אי אפשר לאומרו 6 כביכול כאדם

שנושא משוי על פניו ומבקש להשליכו ממנו

לא יאחר לשונאו א"ר אילא לשונאיו הוא

דלא יאחר אבל יאחר לצדיקים גמורים

והיינו ס דא"ר יהושע בן לוי מאי דכתיב

אשר אנכי מצוך היום לעשותם היום ² אשר אנכי לעשותם היום לעשותם לעשותם ולא למחר לעשותם היום לעשותם

למחר לקבל שכרם 0 א"ר חגי ואיתימא ר'

שמואל בר נחמני מאי דכתיב 3 ארך אפים

ארך אף מבעי ליה אלא ארך אפים לצדיקים

ארך אפים לרשעים: ר' יהודה אומר עד בית

סאתים וכו': איבעיא להו בור ופסין קאמר

או דילמא בור ולא פסין קאמר אדם נותן עיניו בבורו ולא גזרינן דילמא אתי לטלטולי

יותר מבית סאתים בקרפף או דילמא אדם

נותן עיניו במחיצתו וגורינן דילמא אתי

לאיחלופי יותר מבית סאתים בקרפף ת"ש

כמה הן מקורבין כדי ראשה ורובה שׁל פרה

וכמה הן מרוחקין אפי' כור אפי' כוריים ר'

יהודה אומר בית סאתים מותר יתר מבית

מאתים אסור אמרו לרבי יהודה אי אתה

מודה בדיר וסהר מוקצה וחצר אפילו בית

חמשת כורים ובית עשרת כורים שמותר

אמר להם זו מחיצה ואלו פסין ר"ש בן אלעזר

אומר בור בית סאתים אבית סאתים מותר

ולא אמרו להרחיק אלא כדי ראשה ורובה

של פרה הא מדקאמר ר"ש בן אלעזר בור

ולא פסין מכלל דרבי יהודה בור ופסין קאמר

ולא היא ר' יהודה בור בלא פסין קאמר אי

עין משפם גר מצוה

ב א מיי פט"ו מהל' שבת הל' [א] ד (ה) [ופי"ד הל' א] סמג לאוין סה טור ש"ע א"ח סי שנח סעיף א:

בא ב מיי פי״ן מהלי

שבת הלכה לג:

רב ניםים גאוו

רבא אמר במי שמתאכזר

על בניו כעורב. עיקר דיליה מיהא דכתיב ולבני

עורב אשר יקראו. וזה הדבר ידוע הוא כי העורב

טוש את אפרוחיו כל זמן

שעדיין לא העלו אברה. ולאחר שתעלה עליהז

. אברה והן משחירין הוא

חוזר אליהז, וכתיב נמי מי

יכין לעורב צידו. ובכתובות בפרק נערה

שנתפתתה הקשו ועורכא

קשיא הא בחיוארי והא

ל) [עיין פי׳ רש״י חגיגה יג: וביומא ג: ובמגילה כא.], ב) ע"ו ג. ד:, ג) ב"ק נ. ע"ש, ד) שבת ו: [לעיל כ.], ס) [שם], ו) לעיל ו: ולקמן ם), [פסק, ז) שבת ו. קח. לעיל ו. יב: לקתן נט: ודף נה. ת) [ע" ויק"ר רפי"ט], ט [דף ג.], י) שייך לע"ב,

תורה אור השלם 1. וּמְשַׁלֵּם לְשַׂנְאָיו אֶל פניו להאבידו לא יאחר אָל פָּנָיו יְשַׁלֶּם 2. ושמרת את המצוה ְנֶאֶת הַחָּקִּים וְאֶת הַבִּּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּרְּ הַיּוֹם לַעֲשׁוֹתָם:

מְצַּוּךְ הַיּוּם לְצַשׁוּתְם: דברים ז יא 1. וַיַּצֶבר ייִי עַל פָּנְיו וַיִּקְרָא יִיִּ ייִי אַל רְחוּם וְתַבּוּן אֶרֶךְ אָפִּיִם וְרַב תָּקָרָא שמות לד ו

הגהות הב"ח

(h) רש"י ד"ה קורמי ירקות לישנא אחרינא ירקות : 60 גמי הוראמי ינו אברי גנני כנו. (ב) ד"ח הכא איכא וכר׳ למות היקף כל"ל היכר נמחק: יתיבת ית בת היכנ נמחק: (ג) תום' ד"ה או דילמא וכן' לא שרי להרחיק , אלא כדי כאשה: (ד) ד"ה בור וכו' ובנה בו עמוד גבוה י' ורחב ד' ומיעטו הוי מיעוט והכא נמי כאי: (ק) ד"ה וכא אמר גבי יתר. נ"ב דף ו ע"ב בד"ה וכי תימא:

גליון הש"ם

גמ' וכל דירה שתשמישה לאויר. לעיל דף טו ע"ח ועי' ברכות דף כה ע"ב וברבינו יונה: תום' ד"ה והאר"י בו'. דאתנייה דמן התורה מהני. ע"ל דף . ו ע"ל מד"ה רב למר:

מוסף רש"י בביכול. נאמר בהקב״ה כבאדם שיכול להאמר בו לן (מגילה כא. וכעי״ז ומא ג: וחגיגה יג:). היום לעשותם. בעולם הזה, ולא למחר לעשותם. דאינו יכול לעשותם לעולם הכא (ע"ז ג.) דאין מלות לעתיד (שם ד:). למחר לקבל שכרם. לעולם סכל (דברים ז יא). ארך אף מבעי ליה. לרך לף משמע מאריך רוגז וממחין מליפרע, ארך אפים משמע שני רלונים, אחת של טובה ואחת של (ב"ק נ:). ארך לצדיקים. מלעלס רעה אפים לרשעים. מליפרע סאתים אסור. דלאו דירה הוא דעל כרחו הוא לל עס (לעיל טו.). אם אלא בין הפסין (לעיל ב:) יסלקנה לצדדין. דאתי

באל"ף בי"ת דר' מכיר מנאתיו: אל פניו. של הקב״ה ודומה לו כמשאוי לפניו: ולא למחר לעשותם. שלאחר מיתה לעתיד לבוא אם בא לקיים מצות אינו מועיל דמי שטרח בערב שבת יאכל בשבת כדאמר במס׳ ע"וש: אפים. משמע פנים ביו שוחקות בין זעומות אפים שוחקות מאריך ומאחר לנדיקים לעתיד לבא ואפים זעומות מאריך לרשעים ומאחר פורענותם לעוה"ב: בור ופסין. רוחב הבור עם חלל היקף הפסין הרחוקין שתי אמות: או דילמא בור. לחודיה שרי גבית סאתים לגד הרחהת ב' אמות: אדם נותן עיניו בבורו. ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר מן הבור הוא למד והרי אינו אלא בית סאתים הלכך אע"פ שהוקף יותר על כן לא אתי למישרי קרפף יותר מבית סאתים דעלמא שלא הוקף לדירה: או דילמא במחילתו אדם נותן עיניו. ואם בא ללמוד מכאן היתר למקום אחר מן המחיצה ילמוד הלכך אתי למישרי בעלמא יותר מבית סחתים חי שרית הכח: לח אמרו להרחיק. ההיקף לבד בית סאתים של רוחב הבור אלא שתי אמות: אריך וקטין. ק' על נ' דהוו סאמים כחלר המשכן לר' יהודה אע"פ שאינו מרובע מותר ובלבד שלא יהא בין ארכו ורחבו יותר מבית סאתים ולר"ש בעינן מרובע כדאמר בהדיא בית סאתים על בית סאתים דהוי שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים כדאמר בהאי פירקין (ד׳ כג.). קטין קלר ברחבו: כל אויר. אף על פי שאינו מקורה אם תשמישו לדירת אדם לכניסה וליניאה תמיד: וכל דירה. שהיא מכוסה בגג והיא עשויה לשמירת אויר שחולה לה: מתנר': גמ' חייבין עליה. אלמא אתו רבים ומבטלי מחיצה: הכה היכה שם ד' מחילות. שיש שתי אמות (כ) היכר היקף דופן לכל רוח: יסולמה דלור. סלע הר גבוה סביב

שמשכים ומעריב. שחורות לשון שחרית. כעורב לשון ערבית: עורב

אכזרי על בניו כדכתיב (תהלים קמז) לבני עורב אשר יקראו והקב"ה

מזמן להן יתושים ונכנסין לתוך פיהוף: קורמי. ירקות. לישנא אחרינא

(ש) גמי לח כי עקרת לההוא רכיכא דאית ביה וטחני ליה ועבדי ריפתא

הכי היינו דר' שמעון בן אלעזר איכא בינייהו אריך וקטין כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר א כל אויר שתשמישו לדירה כגון לעלות דיר וסהר מוקצה וחצר אפילו בית חמשת כורים ובית עשרת כורים מותר ° וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים מותר יתר מבית סאתים אסור: לַתְּבֹּי׳ יֹ ר׳ יהודה אומר אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין וחכמים אומרים י אינו צריך: גבל ס רבי יוחגן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כוחן של מחיצות כאן וסבירא ליה יו והאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן ירושלים אילמלא דלתותיה נגעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים אלא כאן ולא ס"ל ורמי דר' יהודה אדר' יהודה ורמי דרבגן אדרבגן ° דתניא יתר על כן א"ר יהודה מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים עושה לו לחי מַכאן ולחי מכאן או קורה מכאן וקורה מכאן ונושא ונותן באמצע אמרו לו אין מערבין רשות הרבים בכך קשיא דר' יהודה אדרבי יהודה קשיא

דרבנן אדרבנן דר' יהודה אדרבי יהודה לא קשיא התם דאיכא שתי מחיצות מעלייתא הכא ליכא שתי מחיצות מעלייתא דרבנן אדרבנן [נמי] לא קשיא הכא איכא שם ארבע מחיצות התם ליכא שם ד' מחיצות א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רה"ר יתיב רב דימי וקאמר ליה להא שמעתא א"ל אביי לרב דימי מ"מ הדריסת רכים ותמכולי מתילות (שם וכעי־ז שבת ה). כאן הודיעך כוחן של מחיצות. כאן הודיעוך מכמים כמה גדול כתן של מחיצות, דלא

מצטלי משום בקיעת רבים (יעיד ב:). ירושלים וכרי חייבין עליה משום רה״ר. ירושלים רה״ר שלה מכוון משער לשער ומפולש ויש בה דריסת ששים ריבוא ורחב שש עשרה אמה, ואילמלא שטעלין דלמומיה בכל לילה חייבין עליה בשבת משום רה״ר, אבל נעילת דלמות משויא לה כחלר של רבים ומערבין את כולה וכל זמן שלא עירבו הויא כרמלית ולא מהום לים, 'הפל נפנמו למנות משוחים לם למנו של דירושלים כרמליות היא (דעריד זה) אז: דעיר של דירם של מנו מיום אות מיומייצי עלה, והכי נמי אמרינן בפרק בתרא (קא), דירושלים כרמלית היא (דעריד זה) אז: דעיר של דירם של הודקם קאה). הרכה באין לה, אבל עבטיו דלומומיה נעטלות לאו רה"ר, שאינה דבלי מדכה, החוא דרך פתוח כל שעה (דקסון קאה). יתר על כן אמר ר' יהודה. לעיל מיניה איירי בבונה עלייה מבית לבית שבשני לידי רה"ר וכן גשרים המפולשין לרה"ר, דשרי ר' יהודה לטלטולי מומיה משום פי תקרה יורד וסומם, בפרק כל גגות העיר (לקמן לה), וקאמר בברייתא יתר על כן אפילו היכי דליכא פי תקרה, הואיל ואיכא שהי מתילות מעלייתא, מחילת הבית מכאן ומחילה בית השני השני מכאן, סגי בתקנתה פורתה (לעיל ו.).

ארך אפים לצדיקים ולרשעים. אפים שוחקות מאריך לנדיקים עד לעתיד וזעומות לרשעים ומחחר פורענותם עד לעולם הבא וגם זה לטובה שיש להם שהות לחזור בתשובה כדמשמע בחלק (סנהדרין ד' קיא.) להוי נמי לטובה וע' חוס' ב"ק נ: ד"ה ארך]:

או דלמא בור בלא פסין קאמר. פירוש ופסין לא יהו מרוחקין מו הבור אלא כדי ראשה ורובה של פרה אבל אין לפרש דפסין נמי אי בעי מרחיק עד בית סאתים מדקאמרי׳ בסמוך אי הכי מאי בינייהו בין לר"ש בין לר' יהודה ולפי זה טובא איכא בינייהו דר׳ שמעון לא שרי (ג) אלא להרחיק כדי ראשה ורובה של פרה ור' יהודה מתיר עד בית סאתים אלא ודאי גם ר' יהודה לא שרי להרחיק אלא כדי ראשה ורובה של פרה אע"ג דאדם נותן עיניו בבורו ולא במחילה אין להתיר יותר: בור ופסין קאמר. והא דאמר בפרקין (ד' נה.) קרפף יותר

מבית סאתים ובנה (ד) עמוד גבוה י׳ ורחב ד' מיעטו ה"נ האי בור למה לא הוי מיעוט וי"ל דהתם במחילות טובות אבל בפסין לא התירו בין הכל אלא בית סאתים:

רהא א"ר יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה. ואם תאמר שאני ירושלים דהוה רחבה שש עשרה אמות ופסין ליכא אלא י"ג ושליש וי"ל הואיל והיה לירושלים לורת הפתח דחשיב כמחילה כדאמר בפ"ק (ד' יא.) ואם יש לו לורת הפתח א"ל למעט לא היה לרבים דבקעי לבטל המחיצה ואפילו לרב ° דאתנייה לריך למעט מודה הוא דמן התורה מהני תדע דהא פיאה מתרת בכלאים אפילו יותר מעשר ולפי פירוש אחר דפירשתי

(ד׳ ו.) גבי יתר (ה) על כן ניחא: חייבין עליה משום רשות הרבים. וא"ת כיון דמסקינן דרבי יוחנן סבר ליה כרבי יהודה אמאי חייביו עליה משום רשות הרבים הא אית ליה שתי מחיצות דאורייתא וי"ל דירושלים היתה מפולשת מארבע לדדין וחייבין עליה משום רה״ר לעומד באמלע הפילוש דליכא מחילה: קשיא דרבי יהודה אדר' יהודה.

קא סלקא דעתיה דמקשה דלרבי יהודה שלש מחיצות דאורייתא ולחי וקורה משום מחיצה אלמא לא אתו רבים ומבטלו מחילה דאי שתי מחילות דאורייתא לא הוה פריך מידי ומשני קסבר שתי מחילות דאורייתא אי נמי אפילו קסבר שלש מחיצות דאורייתא לא אתו רבים ומבטלי מחיצה שלישית כיון דאיכא שתי מחיצות שלימות:

דרבנן מדרבנן נמי לא קשיא. הוה מלי לשנויי דרבנן לא פליגי אדרבי יהודה אלא מדרבנן אבל מדאורייתא מודו ליה:

רבינו חננאל במי שמשכימיז ומעריביז , ---- - , עליהן בבהמ״ד. רבה אמי

שמשחירין פניהם עליהז כעורב. רבא אמר כעורב. כדרב אדא בר אהבה דכד הוה אזיל בי רר הוה אמרה ליה דריחהו נוקי מאי אעביד להו, הוה אמר לה איכא קורמי באגמא. פי' ירקות שדה באגם יאכלו מהם. אשר אנכי מצוך היום לעשות, ולא היום לקבל שכרם כו׳. ארך אפים לצדיקים ולרשעים כו׳. מתני׳ ר׳ סאתים כו׳. איבעיא להו ר׳ יהוד׳ בור ופסין קאמר או יוור בון ופסין קאמו או דילמא בור בית סאתים זולתי פסין קאמר. אדם עיניו בבורו ולא גזר דילמא אתי לטלטולי בקרפיף דעלמא יתר מבית בקו פיך ז כלמא יומי מבית סאתים, או דילמא עיניו במחיצתו, שהן הפסין וכיון שהם יתר מבית סאתים גזר פסין אטו מקורבין כדי ראשה ורובה . של פרה, וכמה יהו רחוקין בית סאתים מותר כו'. ר' שהוא בית סאתים אינו מותר להרחיק מבאר אלא כדי ראשה ורובה של פרה. מדתני ר' שמעון בן אלעזר אומר בור בית מכלל דר׳ יהוד׳ באר ופסין בית סאתים קאמר. ודחינן פסין קאמר, ובבור ארוך וצר פליגי. ר' שמעוז כז יצו פרית, ו ספיפון בן אלעזר בעי ארכו כרחבו, יר' יהוד' לא חייש כלל. אמר ר' שמעון בן אלעזר כל אויר שתשמישה לבית דירה כגון דיר וסהר ומוקצה וחצר דיר כדתנן הכונס צאן . לדיר, ותנן בעיניין מעשר כגון רחבה שעושין אחורי העיירות ומקיפיז אותה

אילימא עראי. מוקצה, מקום גבוה הוא שנעשה מוקצה מן רה"ר ומן הכרמלית, והללו יש בהן ריוח כמו הבקעה, כדתנן הוליכוהו לעיר אחרת ונתנוהו בדיר או בסהר, ואמרינן גזירה הילוך דדיר וסהר אטו הילוך דבקעה. קרפיף הוא כעין כותלים בלא קירוי, בי הוחהונות הוה בי או בשנה, יהפני קל בי היו דון דו רו היו מיום היו השהיות בעמה קייף והיה בי הות ביצה קייר. הדיא נקראת מילוסא של חצר 6. וכל שתשמישה לאויר. כגון ברוגנין בית וסאתים מותרן, יתר מבית סאתים אטור. זו פשוםה היא. מתניי רי יהודי אומר אם היה דרך הרבים מפסקתה יסלקנה לצדדין, וחסמים אומרים אינו צריך. די יוחנן ורי אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כחן של מחיצות, שאע״פ שמפסיקין אותן העוברים והשבים כמו רשות הרבים שיש שם מחיצות נעשה (ב)רשות היחיד. ואקשינן ר׳ יוחנן אמר כאן וסבירא ליה, והאמר רבה בר בר חנה אמר ר׳ יוחנן ירושלם אילמלי דלתותיה נינעלות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים, והנה ירושלם הרי היא מוקפת חומה שהיא חומה מעליא, וא״ר יוחנן אילולי שדלתותיה נינעלות בלילה ואין מפסיק בה משום כך היא כרשות היחיד, אבל אילו לא היו דלתותיה נינעלות, כיון שמפסיקין אותה דרך הרבים כרשות הרבים היא ותורת רשות הרבים בה, ומחיצותיה אינן מועילות בה. אלא כאן ולא סבירא ליה. בכאן הנוסחאות מתחלפות. אמר ר' יוחנן ארץ ישראל אין חייבין עליה משום רשות הרבים. אמר ליה רב דימי מאי טעמא